

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته مشاوره گرایش مدرسه

عنوان

بررسی رابطه‌ی سهل‌انگاری تحصیلی و مکانیزم‌های دفاعی با انگیزش
پیشرفت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

استاد راهنما

دکتر کیومرث فرح بخش

استاد مشاور

دکتر حسین سلیمی بجستانی

استاد داور

دکتر حمید علیزاده

دانشجو

ملیحه‌سادات هاشمی

خرداد ۱۳۹۱

پاس خدای عزوجل که قدرت و امکان علم آموزی را ارزانی فرمود...

وظیفه‌ی خود می‌دانم که مراتب پاس و قدردانی خود را از استاد محترم جناب آقای دکتر
کیومرث فرح‌نخش به جهت زحمات بی‌شائبه و راهبانی‌های فاضلان‌شان در امر تدوین این
پایان‌نامه ابراز دارم و برای ایشان آرزوی سلامتی و توفیق روزافزون می‌نمایم.

پنجین از استاد ارجمند جناب آقای دکتر حسین سلیمی بختانی و سایر اساتید گرامی که زنده‌اند
تدوین این پایان‌نامه؛ بلکه در تمام دوران تحصیل در دانشگاه به هر نحو مراد راه علم آموزی یاری
نمودند، کمال تشکر را دارم.

تقدیم بہ ہمسرم

ہمراہ تمام محظہا

تقدیم بہ وجود صبور و مہربانش

و

پدر و مادرم

دو احساس از عشق زیبا ترم

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی رابطه‌ی سهل‌انگاری تحصیلی و مکانیزم‌های دفاعی با انگیزه‌ی پیشرفت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان بود. جمعیت نمونه شامل ۱۰۰ دانشجوی دختر و ۹۴ دانشجوی پسر بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای از شش دانشکده‌ی این دانشگاه انتخاب شدند. مقیاس سهل‌انگاری تحصیلی PASS (سولومون و روئبلوم، ۱۹۸۴)، پرسشنامه‌ی سبک‌ها و مکانیزم‌های دفاعی DSQ40 (آندروز و همکاران، ۱۹۹۳؛ به نقل از فتحی آشتیانی، ۱۳۸۹) و پرسش‌نامه انگیزه پیشرفت هرمنس (۱۹۷۰)، مورد استفاده قرار گرفتند. داده‌ها به کمک روش آماری تحلیل رگرسیون چندمتغیره به شیوه‌ی گام‌به‌گام مورد بررسی قرار گرفتند. نتایج نشان داد هر سه مؤلفه‌ی سهل‌انگاری تحصیلی یعنی سهل‌انگاری در آمادگی برای امتحان، انجام تکلیف و سهل‌انگاری در تهیه‌ی پروژه یا مقاله پیش‌بینی‌کننده‌های منفی انگیزه‌ی پیشرفت بودند. همچنین از میان مکانیزم‌های دفاعی، پیشاپیش‌نگری با انگیزه‌ی پیشرفت رابطه‌ی همبستگی مثبت دارد و مکانیزم‌های دفاعی انکار، عقلانی‌سازی، مجزاسازی و دیگر دوستی کاذب پیش‌بینی‌کننده‌های منفی انگیزه‌ی پیشرفت می‌باشند. به طور کلی سهل‌انگاری تحصیلی و مکانیزم‌های دفاعی پیش‌بینی‌کننده‌های خوبی برای انگیزه پیشرفت می‌باشند و تعیین میزان پیش‌بینی‌کنندگی هر یک از این متغیرها می‌تواند در افزایش میزان انگیزه پیشرفت دانشجویان مؤثر باشد.

واژه‌های کلیدی: سهل‌انگاری تحصیلی، مکانیزم‌های دفاعی، انگیزه‌ی پیشرفت

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات پژوهش	
۱	۱-۱ مقدمه.....
۲	۱-۲ بیان مسأله.....
۵	۱-۳ ضرورت تحقیق.....
۶	۱-۴ سؤال‌های پژوهش.....
۶	۱-۵ تعاریف نظری و عملیاتی.....
۶	۱-۵-۱ تعاریف نظری.....
۹	۱-۵-۲ تعاریف عملیاتی.....
فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش	
۱۱	۲-۱ انگیزه پیشرفت.....
۱۲	۲-۲ تعریف انگیزه پیشرفت.....
۱۳	۲-۳ اهمیت انگیزه پیشرفت.....
۱۳	۲-۴ ویژگی‌های افراد با انگیزه پیشرفت بالا و پایین.....
۱۷	۲-۵ ابعاد انگیزه پیشرفت.....
۱۸	۲-۶ انگیزش درونی.....
۱۸	۲-۷ انگیزش بیرونی.....
۱۹	۲-۸ نظریه‌های انگیزه پیشرفت.....
۱۹	۲-۸-۱ نظریه موری.....
۲۰	۲-۸-۲ نظریه‌ی مک کللند.....
۲۱	۲-۸-۳ نظریه‌ی وینر.....
۲۱	۲-۸-۴ نظریه‌ی اتکینسون.....
۲۳	۲-۸-۵ نظریه رینور.....
۲۳	۲-۹ شالوده‌های تحولی نیاز بالا به پیشرفت.....
۲۴	۲-۱۰ تفاوت‌های جنسیتی در انگیزه پیشرفت.....
۲۵	۲-۱۱ سهل‌انگاری تحصیلی.....
۲۵	۲-۱۱-۱ تاریخچه سهل‌انگاری.....

عنوان	صفحه
۲-۱۱-۲ انواع سهل انگاری.....	۲۶
۲-۱۱-۳ علل سهل انگاری.....	۲۸
۲-۱۱-۴ دلایل شخصیتی سهل انگاری.....	۲۸
۲-۱۱-۵ عوامل انگیزشی.....	۳۲
۲-۱۱-۶ سهل انگاری از دیدگاه روان پویشی.....	۳۳
۲-۱۱-۷ سهل انگاری از دیدگاه شناختی- رفتاری.....	۳۴
۲-۱۱-۸ زمان و سهل انگاری.....	۳۵
۲-۱۱-۹ شیوع سهل انگاری.....	۳۵
۲-۱۱-۱۰ علائم و نشانه‌های سهل انگاری.....	۳۶
۲-۱۲ درمان سهل انگاری.....	۳۶
۲-۱۳ مکانیزم‌های دفاعی.....	۳۷
۲-۱۳-۱ شناسایی دفاع‌ها.....	۴۳
۲-۱۴ پیشینه‌ی عملی.....	۴۶
۲-۱۴-۱ انگیزه پیشرفت.....	۴۶
۲-۱۴-۲ سهل انگاری تحصیلی.....	۴۸
۲-۱۴-۳ مکانیزم‌های دفاعی.....	۵۲
فصل سوم: روش پژوهش	
۳-۱ مقدمه.....	۵۵
۳-۲ جامعه آماری.....	۵۵
۳-۳ نمونه و روش نمونه گیری.....	۵۵
۳-۴ ابزارهای تحقیق.....	۵۵
۳-۴-۱ پرسشنامه‌ی انگیزه‌ی پیشرفت هرمنس (۱۹۷۰).....	۵۶
۳-۴-۲ مقیاس ارزیابی سهل انگاری تحصیلی (PASS).....	۵۶
۳-۴-۳ پرسشنامه‌ی سبک‌ها و مکانیزم‌های دفاعی (DSQ-40).....	۵۷
۳-۵ روش اجرا.....	۵۹

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۶۱	۴-۱ یافته‌های توصیفی
۶۴	۴-۲ یافته‌های استنباطی

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۶۸	۵-۱ مقدمه
۶۸	۵-۲ بحث و نتیجه‌گیری
۷۲	۵-۳ محدودیت‌ها
۷۲	۵-۴ پیشنهادها
۷۳	منابع و مآخذ
۷۸	پیوست ۱
۸۱	پیوست ۲
۸۲	پیوست ۳

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول (۱-۲) مکانیزم‌های دفاعی در هفت سطح.....	۴۴
جدول (۴-۱) توزیع کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف معیار متغیرهای تحقیق.....	۶۱
جدول (۴-۲) توزیع کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف معیار مکانیزم رشد نیافته.....	۶۱
جدول (۴-۳) توزیع کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف معیار مکانیزم رشد یافته.....	۶۲
جدول (۴-۴) توزیع کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف معیار مکانیزم روان آزرده.....	۶۲
جدول (۴-۵) ضریب همبستگی بین انگیزش پیشرفت با سهل‌انگاری.....	۶۲
جدول (۴-۶) ضریب همبستگی بین انگیزش پیشرفت با مکانیزم‌های رشد یافته.....	۶۳
جدول (۴-۷) ضریب همبستگی بین انگیزش پیشرفت با مکانیزم‌های رشد نیافته.....	۶۳
جدول (۴-۸) ضریب همبستگی بین انگیزش پیشرفت با مکانیزم‌های روان آزرده.....	۶۳
جدول (۴-۹) ضریب همبستگی و مجذور همبستگی چندگانه پیش‌بینی انگیزش براساس متغیرهای تحقیق براساس روش همزمان.....	۶۴
جدول (۴-۱۰) رگرسیون چندگانه پیش‌بینی انگیزش پیشرفت براساس متغیرهای تحقیق.....	۶۴
جدول (۴-۱۱) ضریب همبستگی و مجذور همبستگی چندگانه پیش‌بینی انگیزش پیشرفت براساس متغیرهای تحقیق براساس روش گام به گام (مرحله به مرحله).....	۶۵
جدول (۴-۱۲) رگرسیون چندگانه پیش‌بینی انگیزش براساس متغیرهای تحقیق.....	۶۶

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱ مقدمه

یکی از دغدغه‌های اساسی انسان شناخت علت‌های زیر بنایی رفتار خود بوده است. یکی از حیطه‌هایی که به این سوال انسان پاسخ می‌دهد مطالعه انگیزه^۱ است. مطالعه انگیزه به ما کمک می‌کند رفتاری را که می‌بینیم توجیه کنیم. انگیزه یک اصطلاح کلی است که زمینه مشترک بین نیازها، شناخت‌ها و هیجان‌ها را مشخص می‌کند و هر یک از این‌ها فرایندی درونی است که رفتار را نیرومند و هدایت می‌کند (مارشال ریو^۲، ۲۰۰۲، ترجمه‌ی سید محمدی، ۱۳۸۲). یکی از نظریه‌های مربوط به انگیزه که در روانشناسی پرورشی جایگاه مهمی دارد نظریه انگیزه‌ی پیشرفت^۳ یا نیاز به پیشرفت^۴ است. منظور از انگیزه‌ی پیشرفت یا انگیزه‌ی موفقیت، میل یا اشتیاق برای کسب موفقیت و شرکت در فعالیت‌هایی است که موفقیت در آنها به کوشش و توانایی شخصی وابسته است (کراسکیان، ۱۳۸۸). عدم انگیزه‌ی پیشرفت در دانشجویان باعث به وجود آمدن مشکلات زیادی در امور تحصیلی آنان می‌شود. یکی از این مشکلات سهل‌انگاری تحصیلی^۵ است (سنگال و والرند^۶، ۱۹۹۵، به نقل از ایونجیولی^۷، ۲۰۰۵). فاران^۸ (۲۰۰۴)، فعل سهل‌انگاری را به عنوان، به تأخیر انداختن انجام عملی تا زمانی نا معلوم در آینده تعریف می‌کند. شخص سهل‌انگار، کسی است که از روی عادت انجام امور را به تاخیر می‌اندازد. همچنین سهل‌انگاری (تعلل)، در متون پژوهشی به عنوان شکست در اختصاص دادن بیشترین زمان برای کارهایی که مهم تلقی می‌شوند تعریف شده است (لی^۹، ۱۹۸۶، به نقل از شیرافکن و همکاران، ۱۳۸۷).

سهل‌انگاری تحصیلی به عنوان یک رفتار محکوم به شکست و بی‌حاصل، به صورت بازتابی از کمبود یا عدم خودتنظیمی تلقی می‌شود (والترز^{۱۰}، ۲۰۰۳، به نقل از سو کو لوسکا^{۱۱}، ۲۰۰۹)، که سرانجام به یادگیری آسیب

-
- 1- Motivation
 - 2- Marshall Reeve
 - 3- Achievement motivation
 - 4- Need for achievement
 - 5- Academic procrastination
 - 6- Senekal & Vallerand
 - 7- Enugu Lee
 - 8- Faran
 - 9- Lay
 - 10- Wolters
 - 11- Sokolowska

می‌رساند (الیس وناس^۱، ۲، ۱۹۹۸، به نقل از سوکولوسکا، ۲۰۰۹) سنگال و والرند (۱۹۹۵)، به نقل از ایونجیولی، (۲۰۰۵)، سهل‌انگاری تحصیلی را یک مشکل انگیزشی می‌دانند که شامل چیزی بیش از مهارت‌های ضعیف مدیریت زمان یا صفت تنبلی است. به اعتقاد آنان افراد سهل‌انگار به دشواری برانگیخته می‌شوند و بنابراین احتمال دارد انجام دادن تکالیف تحصیلی و مطالعه برای امتحانات را تا آخرین لحظه‌ی ممکن عقب بیاورند. فراری^۲ (۱۹۹۵)، به نقل از شیرافکن و همکاران، (۱۳۸۷) اشاره می‌کنند سهل‌انگاری با اعتماد به نفس پایین، افسردگی بالا، اضطراب اجتماعی، فراموش کار بودن، بی‌نظمی، تکانشگری بدکنش، فقدان انرژی و خود ناتوان سازی مربوط است. سهل‌انگاری تحصیلی، پدیده‌ای است که اگر نگوییم همه دانشجویان، اکثر آنها به آن گرفتار هستند و اغلب با اضطراب همراه است (برین^۳، ۲۰۰۲، به نقل از سوکولوسکا، ۲۰۰۹).

در نظام روان تحلیل‌گری یکی از مهمترین مفاهیمی که جهت تبیین عملکرد دفاعی دستگاه روانی در برابر اضطراب و تنیدگی معرفی می‌شود "مکانیزم‌های دفاعی من"^۴ است. (افضلی، فتحی آشتیانی، آزاد فلاح، ۱۳۸۸). در روان تحلیل‌گری سنتی و نوین بسیاری از مفاهیم و نظریه‌ها به طور مستقیم با مفهوم نا هشیار ارتباط دارند. در این میان "مکانیزم‌های دفاعی من" که فروید آنها را راهکارهای نا هشیار "من" جهت کنترل غرایز و تکانه‌ها تعریف کرد، مورد توجه بالینی و پژوهشی خاصی قرار گرفته‌اند (کرامر^۵، ۲۰۰۰)، و نقش مهمی در سلامت روانی افراد ایفا می‌کنند (بوند^۶، ۲۰۰۴، به نقل از افضلی و همکاران، ۱۳۸۸). با این توصیف مکانیزم‌های دفاعی به طور منطقی این ظرفیت را دارند که به عنوان یکی از متغیرهای درمانی در نظر گرفته شوند و در مداخلات درمانی از توجه ویژه‌ای برخوردار باشند (افضلی و همکاران، ۱۳۸۸).

۲-۱ بیان مسأله

مطالعه‌ی رابطه سهل‌انگاری تحصیلی و مکانیزم‌های دفاعی با انگیزه‌ی پیشرفت تحصیلی هدف این پژوهش است. انگیزه‌ی پیشرفت به عنوان یک رگه‌ی شخصیتی و یک عامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان و دانش‌آموزان نقش مهمی دارد. به طور کلی انگیزه‌ی پیشرفت، تمایل به تلاش جهت دستیابی به موفقیت و اثرات مثبت مرتبط با آن و اجتناب از شکست و اثرات منفی مرتبط با آن را منعکس می‌کند و به عنوان یک پیش‌بینی‌کننده‌ی مهم برای عملکردهای شناختی از جمله پیشرفت تحصیلی مورد توجه قرار می‌گیرد (اتکینسون^۷، فیدر^۸، ۱۹۶۴،

-
- 1- Ellis & Knus
 - 2- Ferrari
 - 3- Brien
 - 4- Ego defense mechanisms
 - 5- Cramer
 - 6- Bond
 - 7- Atkinson
 - 8- Feather

بوکارتز^۱، سیمون^۲، ۱۹۹۵، دیوک^۳، ۱۹۸۶، پینتریح^۴، ۱۹۹۶، به نقل از شهرآرای، فرزاد و زارعی، ۱۳۸۴). مطالعات انجام شده درباره انگیزه‌ی پیشرفت مبین این نکته‌اند که وقتی نیاز به پیشرفت در دانش‌آموزان بیشتر است، عملکرد آنها بهتر می‌شود (باردویل و براکسما^۵، ۱۹۸۵، به نقل از شهرآرای و همکاران، ۱۳۸۴). همچنین پژوهشگرانی مانند پتری^۶، ۱۹۹۶، به نقل از شهرآرای و همکاران، ۱۳۸۴) نشان داده‌اند که انگیزه‌ی بالای پیشرفت با تمایل به دستیابی به موفقیت و اسناد توانایی به خود و انگیزه‌ی پایین پیشرفت با اسناد عدم موفقیت به تکلیف یا شانس و ناتوانی به خود همراه است.

انگیزش تحصیلی و بی‌انگیزشی تحصیلی و ابعاد گوناگون آن و رفتارهای تحصیلی، عزت‌نفس تحصیلی و مشکلات رفتاری در محیط‌های آموزشی در سال‌های اخیر به شدت مورد توجه و مطالعه واقع شده است (دسی و رایان، ۲۰۰۲؛ به نقل از مرادی، ۱۳۸۹).

سنگال، کوئستنر^۷ و والرند (۱۹۹۵)، به نقل از ایونجولی، ۲۰۰۵، یکی از مشکلات انگیزشی دانش‌آموزان و دانشجویان را سهل‌انگاری تحصیلی می‌دانند و معتقدند اگر برای افزایش انگیزه‌ی آنان گام‌هایی برداشته نشود ممکن است در کسب دانش جدید با دشواری روبه‌رو شوند. سهل‌انگاری که میلیون‌ها نفر را تحت تاثیر قرار داده و یکی از مشکلات گریبان‌گیر همه انسان‌هاست، تقریباً همیشه بر بهره‌وری و بهزیستی انسان آثار سوئی دارد. از طرف دیگر ارزش زمان و اهمیت آن با توجه به دنیای رقابتی فعلی، روز به روز بیشتر می‌شود. این مشکل یکی از مهم‌ترین علل شکست و یا عدم موفقیت دانش‌آموزان و دانشجویان در یادگیری و دستیابی به برنامه‌های پیشرفت تحصیلی است (کاو و فیاضی، ۱۳۸۸).

از لحاظ عاطفی، تحقیقات، سهل‌انگاری را با توجه به ناراحتی ذهنی که در به تعویق انداختن کارها و وظایف وجود دارد، بررسی می‌کنند (بورکا و یون^۸، ۱۹۸۳، سولومون و روثلوم^۹، ۱۹۸۴، به نقل از سوکولوسکا، ۲۰۰۹). به طور اختصاصی، سهل‌انگاری به اضطراب و نگرانی مربوط می‌شود (تالیس و ایزنک و ماتیسوس^{۱۰}، ۱۹۹۱، تاکمن^{۱۱}، ۱۹۹۱، به نقل از سوکولوسکا، ۲۰۰۹). سهل‌انگاران همچنین مستعد رنج بردن از نگرانی و ناراضی‌تی به خصوص قبل و بعد از سررسید زمان انجام یک کار هستند (هارینگتون^{۱۲}، ۲۰۰۵، الیس و ناس، ۱۹۷۷، به نقل از سوکولوسکا، ۲۰۰۹). پژوهش‌هایی که جنبه‌های عاطفی سهل‌انگاری را بررسی کرده‌اند برترس از شکست

-
- 1- Boekaerts
 - 2- Simons
 - 3- Dweck
 - 4- Pintrich
 - 5- Bard well & Braaksma
 - 6- Petri
 - 7- Kuoestneer
 - 8- Burk & Yuen
 - 9- Solomon & Rothblum
 - 10- Tallis, Eysenck & Mathews
 - 11- Tuckman
 - 12- Harrington

واضطراب به عنوان بیشترین پیامدهای عاطفی منفی این مشکل تاکید کرده‌اند که به موجب آنها باعث ایجاد یک مکانیزم گریز از استرس هیجانی مربوط به تأخیر در انجام یک عمل در فرد می‌شود (سولومون و روثلوم، ۱۹۸۴، فراری و تیک^۱، ۲۰۰۰، به نقل از سوکولوسکا، ۲۰۰۹).

براساس رویکرد روان تحلیلیگری افراد در مواجهه با تنیدگی و اضطراب از سبک‌های دفاعی مشخصی استفاده می‌کنند که این سبک‌ها بر اساس میزان پختگی به چهار گروه ناپخته (رشد نیافته)، روان آزرده، خود شیفته و پخته (رشد یافته)، تقسیم می‌شوند (وایلنت^۲، ۱۹۹۲، به نقل از افضلی و همکاران، ۱۳۸۷). هریک از این سبک‌ها شامل مکانیزم‌های دفاعی ویژه‌ای هستند. مشخص شده است که در افراد مبتلا به اختلال‌های روانی و دارای مشکلات شخصیتی، سبک دفاعی رشد نیافته و غیر انطباقی و در جمعیت غیر بالینی سبک دفاعی به مراتب رشدیافته تراست (کرامر، ۲۰۰۰). مکانیزم‌های دفاعی در حقیقت تحریف کننده‌ی واقعیت هستند و میزان تحریف واقعیت در دفاع‌های رشد نیافته و روان آزرده بیشتر از دفاع‌های رشد یافته است. مکانیزم‌های دفاعی آگاهی ما را از تعارض‌هایمان کم می‌کنند و احساسات متعارض با باورهای ما را تحت تاثیر قرار می‌دهند. از این رو مکانیزم‌هایی که رشد نیافته ترند، مانعی برای درک واقعیت در فرد شده و امکان دفاع منطقی و مؤثر را از وی سلب می‌کنند و ظرفیت بینشی و خود اکتشافی فرد را کاهش می‌دهند (افضلی و همکاران، ۱۳۸۷).

اوگبوژی^۳ (۲۰۰۴، به نقل از سیرین^۴، ۲۰۱۱)، بیان می‌کند دانشجویانی که مکانیزم‌های دفاعی اجتنابی را بکار می‌برند، تمایلات سهل‌انگاری بیشتر و پیشرفت تحصیلی ضعیفی دارند. از طرف دیگر، محققان، خود کنترلی را یک پیش‌بینی کننده‌ی خوب برای سهل‌انگاری می‌دانند (فراری، ایمونز^۵، ۱۹۹۵؛ سنکال، کوئستر و والرند، ۱۹۹۵؛ استیل، ۲۰۰۷، به نقل از کانل، هوفر و کیلین^۶، ۲۰۱۱). در پژوهشی کرامر (۲۰۰۷)، نشان داد که استفاده از مکانیزم دفاعی انکار در سال‌های اولیه‌ی بزرگسالی می‌تواند با تغییرات مستقیم در خود کنترلی و خود پذیری ارتباط داشته باشد. خود کنترلی توانایی فرد برای تغییر حالت‌ها و پاسخ‌ها شامل افکار، احساسات و اعمال است. ظرفیت خود کنترلی به عنوان یک متغیر شخصیتی با انتخاب و پیگیری اهداف ارتباط دارد (روسچ و فرند^۷، ۲۰۰۱، به نقل از کانل و همکاران، ۲۰۱۱). سهل‌انگاری همچنین می‌تواند با توجه به جنبه‌های انگیزشی کامل نکردن کارها و وظایف بررسی شود.

1- Ferrari & Tice

2- Vaillant

3- Onwuegbuzie

4- Sirin

5- Emons

6- Kuhnle, Hofer & Kilian

7- Wrosch & Freund

تعداد پژوهش‌هایی که برای توضیح سهل‌انگاری، ساختارهای انگیزشی مانند ارزش‌ها و انتظارات را بکار می‌برند، رو به افزایش است (برونلو و رزینگر^۱، ۲۰۰۴؛ دیتس، هوفر^۲ و فریز، ۲۰۰۷؛ والترز، ۲۰۰۳، به نقل از سوکولوسکا، ۲۰۰۹).

با توجه به توضیحات فوق، لزوم بررسی رابطه‌ی سهل‌انگاری تحصیلی و مکانیزم‌های دفاعی با انگیزه‌ی پیشرفت دانشجویان، امری شایسته و بایسته به نظر می‌رسد.

۳-۱ ضرورت تحقیق

توجه روز افزون به نقش با اهمیت متغیرهای شناختی و غیرشناختی در پیشرفت و انگیزه‌ی تحصیلی دانش‌آموزان و دانشجویان، زمینه‌ساز انجام تحقیقات زیادی شده است (شهرآرای و همکاران، ۱۳۸۴). یکی از این متغیرها مشکل انگیزشی سهل‌انگاری تحصیلی است که می‌تواند مانعی جدی برای پیشرفت تحصیلی دانشجویان باشد و اگر برای افزایش انگیزه‌ی آنان گام‌هایی برداشته نشود، ممکن است در کسب دانش جدید با دشواری روبه‌رو شوند. اگر شرایطی که در آن سهل‌انگاری تحصیلی و کمبود یا عدم انگیزه‌ی پیشرفت اتفاق می‌افتد و یا این عوامل را افزایش می‌دهند، شناسایی شوند، احتمالاً این عوامل می‌تواند تغییر داده شود (تاکمن^۳، ۱۹۹۸). و به بهبود وضعیت تحصیلی و آموزشی دانش‌آموزان و دانشجویان منجر شود. با توجه به شواهد ارائه شده مبنی بر اینکه بی‌انگیزشی و به دنبال آن سهل‌انگاری تحصیلی همیشه همراه با اضطراب و تنیدگی و فشار است و با توجه به اینکه اضطراب زمینه‌ساز بسیاری از اختلالات روانی است، لذا بررسی و شناسایی مکانیزم‌های دفاعی دانشجویان می‌تواند در درمان سهل‌انگاری و افزایش انگیزه‌ی پیشرفت تحصیلی آنان موثر باشد. طراحان و برنامه‌ریزان همیشه در صدد افزایش انگیزه تحصیلی در فراگیر بوده‌اند، چرا که ویژگی‌های عاطفی فراگیران و علاقه و انگیزه آنان نسبت به درس در جریان یادگیری نقش مهمی دارند (تقی‌زاده، ۱۳۸۹). به علاوه، عدم وجود انگیزه پیشرفت در دانش‌آموزان و دانشجویان سبب می‌شود آن‌ها قوانین محیط آموزشی را بیشتر زیر پا بگذارند و فعالیت‌های تحصیلی و تکالیف خود را کمتر انجام دهند. این حالت ممکن است سبب ایجاد چرخه‌ای معیوب در دانش‌آموز یا دانشجو شود. با توجه به اینکه سهل‌انگاری مزمن باعث ایجاد واکنش‌های پراسترس در فرد می‌شود که شامل حس از دست دادن کنترل نسبت به زندگی خود توأم با پیامدهای ناخوشایندی در زمینه بهداشت جسمی و رانی است (استیل، ۲۰۰۷). این مطالعه باید مورد علاقه‌ی مربیان و روانشناسان مشاوره باشد که در کارشان با دانشجویان به دنبال ایجاد مداخلات اثر بخشی هستند که سهل‌انگاری را کاهش و انگیزه و مسؤلیت‌پذیری شخصی برای عملکرد تحصیلی را افزایش می‌دهند. افزایش انگیزه پیشرفت در دانشجویان و دانش‌آموزان باعث

1- Brownlow & Reasinger

2- Offer

3- Tukman

افزایش برنامه‌ریزی، خودآزمایی، تلاش و پایداری در موقعیت‌های سخت اجتناب از شکست، کاهش خودناتوان‌سازی می‌شود (شهینی ییلاق و گلستانه، ۱۳۸۹). با توجه به اینکه در ایران تا کنون هیچ پژوهشی به بررسی موضوع این مطالعه نپرداخته است، لزوم بررسی این موضوع وزمین‌های ایجاد و رفع این مشکل در دانشجویان احساس می‌شود.

۴-۱ سؤال‌های پژوهش

- ۱- آیا بین سهل‌انگاری تحصیلی و مکانیزم‌های دفاعی با انگیزه‌ی پیشرفت در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان رابطه‌ی رگرسیونی وجود دارد؟
- ۲- کدام یک از متغیرهای سهل‌انگاری تحصیلی و مکانیزم‌های دفاعی پیش‌بینی کننده‌ی معنادارتری برای انگیزه‌ی پیشرفت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان می‌باشند؟
- ۳- مناسب‌ترین مدل پیش‌بینی کننده‌ی انگیزه‌ی پیشرفت با توجه به متغیرهای سهل‌انگاری تحصیلی و مکانیزم‌های دفاعی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان کدام است؟

۵-۱ تعاریف نظری و عملیاتی

۵-۱-۱ تعاریف نظری

سهل‌انگاری تحصیلی: از نظر روانشناسی، تمایل به عقب انداختن یا به طور کامل اجتناب کردن از یک فعالیت تحت کنترل فرد است. سهل‌انگاری در حیطه تحصیلی فراگیر است (تاکمن، ۱۹۸۹، به نقل از ایونجیولی، ۲۰۰۵). مکانیزم‌های دفاعی: مکانیزم‌های دفاعی فرایندهای روانشناختی خودکاری هستند که از افراد در برابر اضطراب، ادراک خطرها یا عوامل تنیدگی را حمایت می‌کنند و واسطه‌ی بین واکنش در برابر تعارض‌های هیجانی با عوامل تنیدگی زای درونی و بیرونی هستند. از لحاظ مفهومی و عملی، مکانیزم‌های دفاعی به گروه‌های متفاوتی تقسیم می‌شوند که با سطح کنش وری دفاعی مرتب‌بند (DSM-IV-TR، ۲۰۰۰، ترجمه نیکخو، و آوادیس یانس، ۱۳۸۴). بر اساس رویکرد روان تحلیل‌گری افراد در مواجهه با تنیدگی از سبک‌های دفاعی مشخصی استفاده می‌کنند که این سبک‌ها بر اساس میزان پختگی به چهار گروه ناپخته (رشد ناپافته)، روان آزاده، خود شیفته و پخته (رشد یافته) تقسیم می‌شوند. هریک از این سبک‌ها شامل مکانیزم‌های دفاعی ویژه‌ای هستند (افضلی و همکاران، ۱۳۸۷). مکانیزم‌های دفاعی که در این پژوهش بررسی می‌شوند عبارتند از:

دلیل تراشی^۱: شخص در تلاش برای توجیه نگرش‌ها، باورها یا رفتارهایی که ممکن است نامقبول تلقی شوند، به ارائه‌ی توضیحات منطقی می‌پردازد. این انگیزه‌های پنهانی معمولاً ریشه‌ی غریزی دارند.

1- Rationalization

فراکنی^۱: تکانه‌های درونی نامقبول و مشتقات آن به گونه ای که انگار به دنیای خارج از خود مربوطند، درک می‌شوند و در برابر آنها واکنش نشان داده می‌شود.

انکار^۲: امتناع از وقوف به برخی جنبه‌های دردناک واقعیت از طریق نفی داده‌های حسی. انکار ممکن است هم در حالات بهنجار و هم در حالات مرضی مورد استفاده قرار گیرد.

همه کار توانی^۳: فرد با احساس و عملی که گویی قدرت‌ها و توانایی‌های ویژه‌ای دارد و از دیگران برتر است، از عهده‌ی تعارض هیجانی یا عوامل تنش‌زای درونی یا بیرونی برمی‌آید.

نارزنده‌سازی^۴: فرد با انتساب ویژگی‌های منفی مبالغه‌آمیز به خود یا دیگران از عهده‌ی تعارض هیجانی یا عوامل فشارزای درونی یا بیرونی بر می‌آید.

گذار به عمل^۵: تخلیه‌ی یک تکانه یا آرزوی ناهشیار در قالب اعمال، به منظور گریز از آگاهی به عواطف همبسته با آن.

بدنی‌سازی^۶: تبدیل مشتقات روانی به نشانه‌های بدنی و تمایل به ابراز واکنش از طریق تظاهرات جسمانی بجای تظاهرات روانی.

خیالپردازی اوتیستیک^۷: شخص برای حل تعارض‌ها و کسب رضایت به طور افراطی به عقب نشینی اوتیستیک پناه می‌برد و از صمیمیت بین فردی اجتناب می‌کند.

پرخاشگری منفعلانه^۸: ابراز پرخاشگری نسبت به دیگران به طور غیر مستقیم از طریق اعمال انفعالی، آزارخواهی و مقابله با نفس.

جابجایی^۹: تغییر نیروگذاری هیجانی یا سائقی از یک عقیده یا ابژه به یک عقیده یا ابژه دیگر که از برخی لحاظ یا کیفیات با آن مشابه است.

مجزاسازی^{۱۰}: گسستن یا جدا کردن یک عقیده از عاطفه‌ی همراه آن که واپس زده می‌شود.

فرونشانی^{۱۱}: فرد با اجتناب عمدی از تفکر درباره‌ی مشکلات، آرزوها، احساس‌ها یا تجارب ناراحت‌کننده، از عهده‌ی تعارض هیجانی یا عوامل فشارزای درونی یا بیرونی بر می‌آید. این دفاع تصمیم‌هشیارانه یا نیمه‌هشیارانه

-
- 1- Projection
 - 2- Denial
 - 3- Omnipotence
 - 4- Devalutaiton
 - 5- Acting out
 - 6- Splitting
 - 7- Schizoid fantasy
 - 8- Passive aggressive
 - 9- Displacment
 - 10- Isolation
 - 11- Suppression

برای تعویق در توجه به یک تکانه و یا تعارض هشیار است. در این دفاع وجود ناراحتی و مشکل، تصدیق، اما به طور موقت کنار گذاشته می‌شود.

والایش^۱: دستیابی به ارضای یک تکانه و حفظ اهداف آن و در عین حال تغییر نتایج آن از حالت ناخوشایند برای اجتماع، به حالتی قابل قبول از لحاظ اجتماعی.

شوخی طبیعی^۲: استفاده از شوخی برای ابراز آشکار احساسات و افکار، بدون ایجاد ناراحتی یا بی‌حرکی و بدون تأثیر نامطلوب بر دیگران.

پیشاپیش نگری^۳: پیش‌بینی یا طرح ریزی واقع بینانه برای تحمل ناراحتی درونی آتی. این مکانیزم معطوف به هدف است و به طور ضمنی با طرح‌ریزی دقیق، دلواپسی و پیش‌بینی زودرس اما واقع بینانه و مؤثر نتایج احتمالی و ناگوار مربوط است.

دیگردوستی کاذب^۴: چشم پوشی از ارضای مستقیم نیازهای غریزی برای تسهیل برآورده شدن نیازهای دیگران که به زبان خود شخص است.

تشکل واکنشی^۵: دگرگونی یک احساس یا تکانه به متضاد خود. تجلی احساس متضاد در این دفاع معمولاً حالتی افراطی و وسواس گونه دارد. استفاده‌ی فزاینده از این دفاع در سطوح ابتدایی تحول، زمینه‌ی شکل‌گیری این دفاع را به عنوان یک صفت شخصیتی، همچون خوی وسواسی، فراهم می‌سازد.

عقلانی‌سازی^۶: استفاده‌ی مفرط از فرآیندهای عقلی و ذهنی برای اجتناب از ابراز عاطفه یا تجربه‌ی آن. ابطال^۷: فرد به کمک واژه‌ها یا رفتار خود، اندیشه‌ها، احساس‌ها یا اعمال نا مقبول را خنثی کرده و یا به طور نمادین آنها را اصلاح می‌کند و بدین گونه از عهده‌ی تعارض هیجانی یا عوامل فشارزای درونی یا بیرونی بر می‌آید. انگیزه‌ی پیشرفت: تمایل به تلاش جهت دستیابی به موفقیت و اثرات مثبت مرتبط با آن و اجتناب از شکست و اثرات منفی مرتبط با آن را منعکس می‌کند (بوساتو^۸، پرینس^۹، ال شات^{۱۰}، همیکر^{۱۱}، ۲۰۰۰، به نقل از شهرآرای و همکاران، ۱۳۸۴).

-
- 1- Sublimation
 - 2- Humor
 - 3- Anticipation
 - 4- Pseudo- altruism
 - 5- Reaction formation
 - 6- Intellectualization
 - 7- Undoing
 - 8- Busato
 - 9- Prins
 - 10- Elshout
 - 11- Hamaker

۲-۵-۱ تعاریف عملیاتی

سهل‌انگاری تحصیلی: نمره‌ای است که آزمودنی در مقیاس سهل‌انگاری PASS (سولومون و روئبلوم، ۱۹۸۴)، به دست می‌آورد.

مکانیزم‌های دفاعی: نمره‌ای است که آزمودنی در پرسشنامه‌ی سبک‌ها و مکانیزم‌های دفاعی DSQ40 (آندروز^۱ و همکاران، ۱۹۹۳، به نقل از فتحی آشتیانی، ۱۳۸۹)، کسب می‌کند.

انگیزه‌ی پیشرفت: نمره‌ای است که آزمودنی در پرسش‌نامه انگیزه‌ی پیشرفت هرمنس (۱۹۷۰)، به دست می‌آورد.

فصل دوم

ادبیات و پیشینه پژوهش